

PO STOPÁCH ŽEROTÍNŮ

Co mají společného místa jako je Bludov, Branná (Kolštejn), Loučná (Vízmbek), Ruda nad Moravou, Šumperk na severu Moravy a Břeclav, Strážnice, Velké Bílovice, Židlochovice na jižní Moravě? Podobně se můžeme zeptat, jak je to s Náměští nad Oslavou, Rosicemi a Lomnicí na západě Moravy a Fulnekem, Valašským Meziříčím, Hustopečemi nad Bečvou, Starým a Novým Jičínem na východě. Odpověď zní, že stejně jako Přerov, Dřevohostice a Napajedla, ležící ve středu Moravy – jsou to místa, která byla kdysi v držení rodu pánů ze Žerotína.

Byli nositeli erbu v jehož červeném štítě ze stříbrného trojverší vyrůstá černý korunovaný dvouocasý lev se zlatou zbrojí. Klenotem je vyrůstající lev jako ve štítě. Příkrývadla jsou černo-červená.

Žerotínové zvláště v Náměšti, Rosicích, Hustopečích nad Bečvou, Velkých Losinách, na Moravské Třebové, ale i v Přerově a Dřevohosticích dávali na odiv své vzdělání, intelektuální schopnosti, moc i postavení. O tom dnes svědčí především dochované stavební památky. S Žerotíny jsou ale spojeny i nemateriální, duchovní hodnoty.

Zájmy moderního člověka jsou různorodé. Ovlivňované osobním založením, ale do značné míry i veřejnou nabídkou, reklamou, módou. Zásadním způsobem se na realizaci vlastních zájmů podílí dostatek nebo na druhé straně nedostatek volného času. Historie v tom nejširším pojetí se do osobních zájmů lidí promítá s různou intenzitou. V oblasti využívání volného času je s ní třeba počítat jako s eventualitou, kterou využívají lidé ve starším věku, ale i rodiny s dětmi při plánování a vlastní realizaci výletů a dovolených.

Zájem o šlechtické rody je specifickou částí tohoto trendu, se kterou je dle našeho mínění možné počítat jako s perspektivním směrem, kam lze napřít snahy po získání zájmu ze strany veřejnosti.

Historie šlechtických rodů v našem prostředí je o to specifičtější, že sama existence šlechty byla v roce 1918 popřena zákonem. Studium šlechty pak bylo po roce 1948 víceméně směřováno ke zjištění její „vykořisťovatelské“ úlohy vůči poddaným, případně pracujícím obecně. Hmotné památky jako jsou hrady a zámky, zámecké sbírky a vlastní činnost šlechtických představitelů byla širší veřejnosti prezentována mnohdy tímto směrem.

Teprve nové poměry nastolené po roce 1989 umožnily vrátit se historikům k této široké oblasti s patřičným interese a bez ideologických předsudků. Problematika šlechty zažívá svou renesanci v mnoha směrech. A to v genealogii, sfragistice, obecných i regionálních dějinách. Ruku v ruce s tím by měla jít také lepší informovanost návštěvníků hradních a zámeckých objektů a zájemců o tuto část historie z laických řad.

2. Počátky šlechtických rodů

Šlechta představovala po dlouhá staletí společenskou skupinu, která svým působením určovala osudy země. Středověká šlechta vznikala postupně z členů panovnickovy družiny bojovníků, dvořanů, rodových náčelníků a stařešinů, kteří získali z jeho přízně rozsáhlé pozemky, které původně spravovali jeho jménem. Časem jim byly panovníkem darovány doživotně, posléze dědičně. Stávalo se zajisté, že si někteří statky jim svěžené sami přivlastnili.

Podle středověkého učení o rozdělení společnosti na trojí lid tvořili tu vrstvu, která měla za úkol bojovat, vedle těch, kteří se modlili a těch, kteří pracovali. Existuje celá řada vyobrazení tohoto učení, které je rovněž zachyceno v latinském rčení: „*Tu supplex ora, tu protege, tuque labora.*“ (Ty se modli, ty chraň a ty pracuj) Bellatores – rytíři byli stejně nedílným a nepostradatelným elementem společenského organismu jako oratores – kněží a laboratores, aratores – dělníci, rolníci.

Vznik feudální společnosti lze vymezit obdobím od konce 9. století do počátku 11. století. Původně sídlila šlechta jen na knížecích hradech, ale od druhé poloviny 12. století směřoval vývoj k teritorializaci aristokracie. Ta se usazovala na venkově, kde si zejména ve 13. století, kdy se dokázala prosadit jako stav, začala stavět velké kamenné hrady. Podle jejich pojmenování se prosadil zvyk označovat velmože podle jejich sídel, vznikaly predikáty. Rozlišovacím znakem, podle něhož se dala zjistit vzájemná příbuznost, bylo dále erbovní znamení.

Konkrétní situace při vzniku šlechty na Moravě je předmětem sporů historiků. První etapou bylo konstituování silné vrstvy přemyslovských úředníků (beneficiářů), kteří ovládli hradeckou soustavu na Moravě. Uvádí se, že na počátku 13. století se z hradecké administrativy ve dvou vlnách vydělilo dvanáct rodů (páni z **Bludova (předci pánů ze Žerotína)**, Klobouk, Morkovic, Kněžic a Bítova, Medlova, Myslibořic, Boskovic, Tasova, Bílkova, Čeblovic, Švábenic a Deblína), které se vydatně a především stabilně podílely na řízení markrabství. Vazba mezi rodem a územím, v němž měl své hlavní dominium, způsobila jistou teritorializaci dotyčného plemene, např. Bludovci byli spojeni se střední Moravou.

Formování panského stavu začalo nabírat obrátky během 15. století. Na Moravě došlo k značnému úbytku drobné šlechty a zároveň se vymezila skupina starých rytířských rodů. Ke změnám v postavení moravské nižší šlechty došlo na přelomu 15. a 16. století. Tehdy vrcholilo zapisování šlechtických rodů do moravských desk zemských v letech 1479–1480. **Panskému stavu se blížily a po roce 1479 byly mezi starožitné rody přijaty rody ze Žerotína, Miličina, Ludanic, Doubravice, Vajtmile, Tvorkova, Postupic a Brníčka.**

V 16. století prožívala šlechtická stavovská společnost období svého největšího rozkvětu. Podle výzkumů Františka Hrubého o početnosti jednotlivých stavů před bitvou na Bílé hoře na Moravě vyplývá, že v tomto období neměl panský stav na Moravě více jak 100 osob (bez žen a dětí), rytířů bylo něco mezi téměř 300 osobami (také bez žen a dětí) na počátku 16. století a 180 osobami na konci 17. století. Jedná se však pouze o šlechtice, kteří drželi nějaké statky. Od 2. poloviny 16. století sílil příliv cizích šlechtických, zejména rytířských rodů z Rakous, Uher, Polska a Říše, ale česká a moravská šlechta ještě stále zůstávala především zemská a do značné míry také jazykově česká.

Žerotínský rod tehdy dosáhl svého největšího rozšíření a bohatství. Kolem roku 1600 mu patřila panství Brandýs nad Orlicí, Nové Dvory, Liběchov a Zdechovice v Čechách, na Moravě Bludov, Břeclav, Dřevohostice, Holešov, Hustopeče nad Bečvou, Krásno, Lomnice, Moravská Třebová, Náměšť nad Oslavou, Přerov, Rosice, Ruda nad Moravou, Starý Jičín, Strážnice, Valašské Meziříčí, Velké Losiny, Vízemberk / Loučná, Zábřeh, Židlochovice - dohromady 32 panství, která měla 102 578 ha výměry.

Tristní stav veřejného života a nechuť stavů obětavě se věnovat politice a službě vlasti vylíčil na počátku 17. století Karel starší ze Žerotína. V souvislosti se stále větším významem náboženské otázky a latentním konfliktem mezi panovnickým absolutismem a stavovskou politikou zanikla dosavadní politická i náboženská soudržnost šlechty, která se rozdělila na šlechtu katolickou a evangelickou a šlechtu dvorskou a zemskou.

České povstání a události třicetileté války poznamenaly zásadním způsobem řadu starých českých šlechtických rodů, Žerotíny z toho nevyjímaje. Dva jeho představitelé, Karel starší ze Žerotína a Ladislav Velen z Žerotína, sehráli důležitou roli, i když každý jiným směrem.

Díky konfiskacím podstatně ubylo drobných rytířských statků a došlo k velkému zchudnutí mnoha šlechtických rodin. **V případě Žerotínů vidíme, že z několika větví rodu zůstaly na konci 17. století pouze tři – valašskomeziříčská, velkolesínská a falkenberská.**

Obnovení zřízení zemské přiznalo panovníkovi výhradní právo přijímat mezi panský stav, takže o členství v tom stavu rozhodovalo jmenování. Rovněž pozbyl panský stav přednosti prvního zemského stavu, neboť za první byl prohlášen stav prelátský. Důraz při hodnocení byl kladen na stáří rodu a doložený původ, který zajišťoval „čistotu“ modré krve. Šlechta se opírala o politickou a hospodářskou moc, kterou odvozovala od držby svých rozsáhlých statků.

V 18. století význam zemské šlechtické obce ještě více upadal, šlechtické rodiny již nebyly svým majetkem nebo zastávaným úřadem vázány na jednu zemi, ale měly své statky a zájmy ve Vídni, v českých či rakouských zemích, někdy také v Říši a Uhrách. V tomto období vzrůstal význam úřednické šlechty. Šlechta jako celek se stávala stále více multikulturní, nadnárodní složkou společnosti. Teprve v osvícenství a následném národním obrození našli někteří příslušníci českých i moravských šlechtických rodů nové myšlenkové i kulturní podněty.

Šlechtická titulatura na Moravě byla odvozena od „rakouské“ pětistupňové s těmito tituly pro vyšší šlechtu – kníže, hrabě, svobodný pán, pro nižší šlechtu – rytíř prosté šlechtictví. **Také rod Žerotínů dosáhl v roce 1706 povýšení do hraběcího stavu.**

Po roce 1848 se stavovsky hierarchizovaná společnost měnila ve společnost občanskou. Šlechta, která ztratila úlohu zprostředkovatele mezi panovníkem a poddanými a postavení sociální a politické elity v tomto procesu prodělala přerod z pozemkové vrchnosti, zajišťující celou řadu funkcí správních a soudních, v prosté majitele velkostatků.

Od vzniku Československé republiky neplatí u nás tituly českých šlechticů, a to na základě zákona o zrušení šlechtictví z 10. prosince 1918. Zpočátku neplatily ani šlechtické tituly zahraniční. Původní zákon byl změněn v letech 1936, 1939 a 1945 a těmito pozdějšími změnami zákona se legalizovaly aristokratické tituly ze zahraničí.

3. Nejstarší zmínky o předcích Žerotínů

S předky pánů ze Žerotína, nositeli erbu se lvem na třech hůrkách, se setkáváme v pramenech již od konce 12. století. Lze se domnívat, že praotcem rodu byl Blud, na základě toho je možné nejstarší známé nositele zvat Bludovici.

Předpokládaný zakladatel rodu Blud (1195–1215) se jmenuje poprvé v listině knížete Jindřicha pro loucký klášter z roku 1195 jako svědek z olomoucké provincie. Jde však o padělek ze 14. století. **Pravá listina, na níž se objevuje Blud, má dataci z července 1201.** Pravděpodobně to byl již on, který získal výsluhou od zeměpána území v okolí pozdějšího Šumperka, kde vznikl následně hrad Bludov, který byl založen až kolem roku 1250 v době zakládání panských hradů.

Ve falzu ze 14. století se jmenuje Blud roku 1201 přerovským kastelánem a znovu v pravé listině markraběte Vladislava Jindřicha pro johanity z 31. prosince 1213 je šlechtic Blud nazván „prefectus Preroruiensis“, v písemnosti identického obsahu vydané ve stejný den jeho královským bratrem na témže místě stojí „burgravius Prerouiensis“.

Ve falzu ze 14. století k 1220 se objevuje Blud jako přerovský kastelán s dalšími členy rodu, totiž s bratrem Byčenem a syny Onešem a Viktorem. Další z řady Bludů se připomíná nejprve 1232, kdy zdědil po svém otci Onšovi pňovické zboží. Roku 1238 byl podčeším, jedenkrát 16. května 1251 se připomíná Blud jako olomoucký purkrabí, zatímco ve falzu s datem 19. května 1251 je purkrabím v Přerově.

V letech 1278–1288 se nazýval Bludem z Jičina (Starého) a roku 1280 zastavil svůj dvůr v Žerotíně hradištskému klášteru.

V letech 1272–1307 se uvádí Oneš z Čistého Slemene, odjinud ze Šumvaldu nebo ze Žerotína, který vystupuje již roku 1272 jako olomoucký komorník až do roku 1295. A pak ještě 1301.

Jako svědek vystupuje Oneš z Čistého Slemene, komorník, dále Blud z Jičina, purkrabí, Katold z Polomi, sudí a Vivián, rychtář, úředníci olomoucké provincie v listině, již dosvědčili 20. května 1301, že Milíč z Citova směnil jisté statky s olomouckým klášterem dominikánek.

K listině bylo přivešeno pět pečetí, první patří Onšovi a je na ní vyobrazen lev na třech hůrkách. Tutěž pečeť nacházíme již dříve na listině s datem 30. září 1297. Následující pečeť Bluda z Jičina je obdobná se žerotínským znamením, pečeť Milíče z Citova podle Jindřicha Šebánka má na štítě lva rostoucího z hradby.

Onešovy statky byly rozsáhlé, jejich střediskem bylo Čisté Slémě, kde byl také Onšův hrad a po kterém se Oneš nejčastěji psával. Polohu tohoto hradu nelze zjistit, zdá se však velmi pravděpodobné, že Čisté Slémě byl původní název vsi Šumvaldu u Uničova, po které se Oneš po roce 1287 častěji psával. Současně s Onšem se připomíná roku 1280 Drslav z Čistého Slemene, nejspíše Onšův bratr.

Od Onše nebo Drslava vzešli pozdější páni ze Šumvaldu, odjinud ze Sukolomě, Újezda a Žerotína. Tvrz v Žerotíně se poprvé uvádí v roce 1348, kdy ji Oneš z Újezda prodal Peškovi z Pěňčina.

V polovině 14. století vystupují bratři Dětoch, Viktor, Oneš a Zbor ze Sukolomě, kteří 1352 drželi společně Žerotín, jimiž začíná souvislá řada Žerotínů.

4. Žerotínské linie

Badatelé zabývající se historií rodu se různým způsobem vypořádali s množstvím rodových linií, které se majetkově různě propojovaly a zároveň odlučovaly. Jak autor rukopisu Virtus Leonina a podobně Bohuslav Balbín rozdělili žerotínský rod tak, že po mytických počátcích, ve kterých figuruje Plichta z Žerotína, následuje přehled Žerotínů do Jiřího IV. a přehled jeho potomků. Jmenovitě jsou uvedeny rodová větve napajedelská, břeclavská, kolínská, starojičínská, náměšťská, valašskomeziříčská a vízmbersko-losinská.

Ve Slovníku naučném z roku 1873 uváděl autor hesla z Žerotína Antonín Rybička, že v 2. polovině 15. století se stali praotci dvou hlavních žerotínských linií Bernart (napajedelská) a Jan (fulnecká), která se v následujících staletích rozdělila na několik větví. Tak postupoval i Jan Slavík v Ottově slovníku naučném z roku 1908. Jan Tenora v roce 1935 uvádí schéma:

A. větev napajedelská – Bernart z Žerotína

B. větev fulnecká – Jan z Žerotína

Petr	Jan
šumperská	strážnická
losinská	břeclavská
vízmberská	kolínská

Podle Ericha Šefčíka, který zpracovával žerotínský archivní bludovský fond, lze mluvit o dvou základních liniích. A. Napajedelské, která roku 1611 vymřela, B. Fulnecké, která se během 16. století rozešla v pošlosti a) šumpersko-vízmberskou, b) strážnicko-kolínskou. V 17. století přetrvala pouze pošlost šumpersko-vízmberská s linií falkenberskou, vymřelou roku 1779 Bernartem a losinsko-vízmberskou, z nichž vyšla i pozdější hrabata ze Žerotína a Lilgenau.

Nelze ve vyměřeném čase sledovat byt' jen trochu podrobněji jednotlivé rodové linie. Proto se zmíním jen o některých zajímavých členech a místech, která jsou s nimi spojována.

U počátků **napajedelské větve** stál **Václav ze Žerotína**, syn Bernarta z Žerotína, který měl za manželku Annu ze Zahrádky, neteř Diviše ze Zahrádky.

Když někdy v prvních měsících roku 1518 Diviš zemřel, převzal Žerotín s manželkou statky Buchlov s Napajedly i klášterní zástavou Huštěnovic. Později přibýly také Milotice, Dřevohostice, Velké Bílovice.

Nejvýznamnějším představitelem této větve se stal Fridrich starší ze Žerotína, který sám dostal odkazem od svého strýce Jana Ždánského židlochovické panství. V Čechách zdědil po bratrovi Heřmanův Městec. V letech 1594–1598 byl zemským hejtmánem Markrabství moravského. Roku 1596 si jej přerovští měšťané vyvolili za svou vrchnost. Zemřel 31. května 1598 bez dětí a byl pochován ve sklípku pod židlochovickým sborem.

Zakladatelem žerotínské rodové zámožnosti na severní Moravě se stal **Jan starší ze Žerotína a z Fulneka**, který se starším začal nazývat od doby plnoletosti svého syna Jana (mladšího). Měl během svého života tři manželky, s nimiž zplodil celkem 13 dětí. Kariéra Jana ze Žerotína začala na válečném poli, podobně jako jeho otce Bernarta za husitských válek. Z 2. března 1465 pochází první zmínka o tom, že Jan vykonával úřad královského purkrabí na hradě Edleštejně u Zlatých Hor na moravsko-slezském pomezí.

Roku 1468 obdržel Jan ze Žerotína od krále Jiřího zástavou fulnecké dominium se stejnojmenným strategickým hradem. Roku 1486 získal zástavou strážnické panství a roku 1494 získal smlouvou od Tunklů z Brníčka komplex držav kolem bývalého královského města Šumperku (Nový Hrad, město Šumperk i zbořený hrad Bludov). Šumpersko vykázal Jan synu Petrovi ještě za svého života. Těsně před smrtí získal od Jana z Kunovic novojičínské panství, než však mohlo dojít k intabulaci v jeho prospěch, tak 14. října 1499 zemřel.

Roku 1509 byly definitivně odděleny Petrovy statky a teprve v roce 1511 uzavřeli zbylí bratři dohodu, podle které byl Bernartovi přisouzen Fulnek, Viktorinovi Starý Jičín, Janovi a Bartoloměji Strážnice. Bernart roku 1523 koupil od Lacka z Hustopeč štramberské panství.

Bernartovi synovci, synové Petrovi Vilém, Přemek, Zikmund a Bedřich a synové Janovi Jan, Bartoloměj a Karel se rozdělili roku 1533 o otcovské a strýcovské dědictví. Přemkovi a Zikmundovi připadly severomoravské statky, Janu a Bartoloměji jihomoravské statky rodu, Vilémovi skoro celý starojičínský statek, Bedřichovi zbytek starojičínského a skoro celý štramberský, Karlovi pak fulnecký se zbytkem štramberského a biskupské léno na novohorecku.

Karel ze Žerotína prodal roku 1540 (vklad 1541) hrad a město Fulnek opavskému zemskému hejtmantu Oldřichu Cetryšovi z Kynšperka.

Na základě dohod z let 1511-1512 získal Viktorin ze Žerotína **starojičínské panství**. V roce 1558 byl prodán Nový Jičín Janu Kropáčovi z Nevědomí. Po smrti Jana staršího ze Žerotína na Starém Jičíně v roce 1558 zůstali zbývající bratři v nedělu do roku 1561, kdy připadl Starý Jičín Karlu mladšímu z Žerotína a Valašské Meziříčí a Rožnov Bernartu z Žerotína, zakladateli nové žerotínské větve. Větev potomků Jana mladšího z Žerotína, vyprodaného z Nového Jičína a Štramberka v roce 1558, poté pokračovala na jihomoravském panství Náměšť nad Oslavou.

Jan z Pernštejna prodal roku 1548 **alod Rožnov a s ním spojené Krásno a Valašské Meziříčí** Vilému staršímu ze Žerotína, který v té době také získal manství Meziříčí. Hrad Rožnov byl pustý, proto dal Vilém z Žerotína, který měl tři syny, postavit v Meziříčí zámek, který se stal sídlem nejmladšího syna **Bernarta** roku 1557. On byl zakladatelem meziříčské větve Žerotínů, která vládla na svobodném statku Meziříčí, Rožnov a Krásno do roku 1694, kdy přešlo na větev velkolesinkou. Zemřel roku 1602 a je pohřben v kryptě pod kostelem. Meziříčské manství drželi Žerotínové do roku 1862, kdy byl vydán říšský zákon o alodifikaci všech lenních statků, na jehož základě byla na Moravě zrušena roku 1869 léna. Tím přestalo i meziříčské manství a stalo se svobodným statkem. Nástupcem hraběte Zdeňka ze Žerotína byl od roku 1877 jeho mladší syn Karel Emanuel z Žerotína, který statek držel až do roku 1927, zatímco starší syn Přemyslav, narozený roku 1848, se přestěhoval do Uher, kde získal statek Mezzö-Csáthu.

Praotcem **falkenberské** linie byl **Bernart** (starší syn Jana Viléma na Meziříčí), který byl zvolen roku 1614 na krátkou dobu rektorem pražského učení. Pak se oženil s Annou Kateřinou von Delwig, s níž měl dceru Margarethu Florentinu a syna **Siegfrieda Erdmanna**. Získal statek Tylovice a Falkenberg (Nemodlínsko) v Horním Slezsku, který držel od roku 1650 do své smrti roku 1655. Roku 1779 falkenberská linie vyhasla.

Jan řečený starší z Žerotína, syn Bernarta ze Žerotína, na Novém Jičíně a Štramberku zdědil od Oldřicha z Lomnice Náměšť nad Oslavou a také přikoupil od Pertolta z Lipého roku 1562 blízké Rosice. Po matce dědil roku 1559 Brandýs nad Orlicí. Jeho synem z prvního manželství byl **Karel zvaný starší ze Žerotína** - nejvýznamnější představitel žerotínského rodu v jeho dějinách. Z druhého manželství pocházel **Jan Diviš**.

Významné jsou stavební aktivity Karla staršího ze Žerotína, které začaly přestavbou hradu v Lomnici u Třebíče, které ale nebyla dokončena. Pokračoval dostavbou zámku v Přerově v 1. desetiletí 17. století a postavil vodní zámeček v Dřevohosticích. Nejvýznamnější jsou jeho stavební úpravy na zámku v Rosicích, které se také nejlépe dochovaly až do dnešních dnů. Při pobytu v Přerově jej 9. října 1636 zastihla smrt.

Ladislav Velen z Žerotína z břeclovské větve patří rovněž k nejvýznamnějším členům žerotínského rodu. Jeho narození 6. června 1581 bylo oslaveno pochvalným spisem Labyrinthus sepsaným v Podivíně a vytištěným roku 1583 v Meziříčí nad Oslavou.

Své panství záhy rozšířil o bohaté dědictví po strýci Janovi z Boskovic na severní Moravě – Moravskou Třebovou a Zábřeh, k nimž přikoupil ještě roku 1615 Rudu. Po svém návratu z ciziny se usadil trvale v Moravské Třebové, kde si roku 1611 postavil nádherný zámek. Do Třebové povolával znamenité učence a umělce a založil tam pověstnou školu. Byl mecenášem

literátů a umělců, například Jan Amos Komenský mu věnoval mapu Moravy. Po Bílé hoře stihla Ladislava Veleny msta Habsburků a v dubnu 1621 musel prchnout z Moravské Třebové na Slovensko a jeho obrovské statky, na nichž bylo roku 1619 neméně než 3624 poddanských usedlostí, byly ihned konfiskovány. Ještě roku 1634 žil se svou manželkou v Poznaňsku, zemřel roku 1638. Břeclavská větev rodu skončila smrtí jeho syna **Bartoloměje** roku 1644.

Strážnici získal Jan ze Žerotína roku 1486, správu převzal Janův syn **Jan (II.)** ze Žerotína, po roce 1500 si Strážnici zvolil za svou rezidenci. Samostatná strážnická větev Žerotínů bývá zpravidla odvozována až od **Jana III.** ze Žerotína. Jan III. měl se svou druhou manželkou syna Bernarta známého také jako **Bernart Hanno**. Zemřel podle náhrobníku ve strážnickém farním kostele na Zvěstování Panny Marie, tj. 25. března 1568 v 11 hodin dopoledne ve věku dvaceti sedmi let.

Větev kolínskonovodvorská vychází z větve strážnické. **Karel ze Žerotína** byl třetím synem Jana mladšího ze Žerotína a na Strážnici, nejvyššího komorníka Markrabství moravského. Od krále Ferdinanda I. obdržel Karel ze Žerotína buď roku 1547, nebo brzo potom Žehušice a roku 1549 zástavou čtyři duchovní vesnice. Zemřel 20. září 1560 a byl pochován v kolínském kostele. Karlovi synové byli **Jan Jetřich**, **Kašpar Melichar** a **Jan Lukáš**.

Petr ze Žerotína získal od otce šumperské zboží, ke kterému patřily Losiny, Šumperk a Nový Hrad. V roce 1507 koupil od Jana z Kunovic šumperské zástavy a učinil ze Šumperka své sídlo. Jan s Petrem spravovali velkolesinské panství a Šumperk. Ten v roce 1562 za 11 200 zlatých propustili z poddanství.

Jan ze Žerotína nechal vystavět na základech tvrze ve Velkých Losinách honosný renesanční zámek s věží. V roce 1592 zbudoval v Losinách první lázeňský dům.

Jan Jáchym ze Žerotína zastával významné úřady u dvora, byl c. k. komořím, tajným radou, přísedícím nejvyššího moravského soudu, za což byl císařem Josefem I. povýšen spolu s bratrem Maxmiliánem v roce 1706 do stavu říšských hrabat a v roce 1712 mu byl titul potvrzen i pro české země.

Jan Ludvík byl příkladem typického osvěceného feudála, který střídavě pobýval na Třemešku a Vízemberku. Po smrti své matky Ludviky (27. července 1738 v Losinách), kterou vymřel rod svobodných pánů z Lilgenau po přeslici, požádal císaře Karla VI. o svolení připojit dědičně titul a erb svobodných pánů z Lilgenau k atributům hrabat ze Žerotína, což mu bylo v roce 1740 povoleno.

František Josef (6. dubna 1772 Brno – 30. května 1845 Brno) se stal dědicem velikého majetku svého otce i obou strýců, čímž došlo k opětovnému sjednocení žerotínských držeb na Moravě a ve Slezsku. Byl radou moravského gubernia, úřadu se však v roce 1817 vzdal a věnoval se převážně správě svých statků a také studiu. Roku 1828 byl jmenován předsedou Hospodářské společnosti moravskoslezské, ředitelem Moravské pojišťovací společnosti a od roku 1835 tajným radou. V roce 1836 byl při korunovaci Ferdinanda na českého krále vyznamenán Leopoldovým řádem a pasován na rytíře Svatováclavského řádu.

Zajímal se o dějiny svého rodu, znal historii svého předka Karla staršího ze Žerotína, jehož ostatky spočívaly v hrobce v Brandýse nad Orlicí, která byla ve velmi zuboženém stavu a bez péče ze strany nového majitele panství. František Josef nechal při farním kostele v Bludově postavit rodinnou žerotínskou hrobku a v ní byly roku 1842 uloženy ostatky z brandýské žerotínské hrobky.

Dne 5. září 1804 se v Brně oženil s palácovou dámou a dámou řádu Hvězdového kříže Ernestinou hraběnkou Skrbenskou z Hříšče (17. listopadu 1777 v Šenově – 2. září 1854 v Bludově), se kterou měl šest dětí.

Dědicem rodového majetku v pokolení potomků hraběte Zdenka Otta se stal mladší syn **Karel Emanuel Matylda** (narozen 16. srpna 1850 v Bludově). Státní službu nastoupil roku 1875 jako okresní komisař v Přerově, o deset let později se úřadu vzdal kvůli tomu, aby se mohl věnovat správě svých statků Prusy (1888) a Bludov (1896). V roce 1885 byl zvolen za poslance na říšskou radu do roku 1897, na moravském sněmu byl v letech 1884–1900 poslancem za nesvěřenský velkostatek, přičemž byl zvolen předsedou střední strany. Roku 1890 byl jmenován c. k. komořím, roku 1891 tajným radou a v roce 1910 dědičným členem panské sněmovny. Jím vymřela po meči moravská větev žerotínského rodu. Se Zdenkou Podstatskou měl tři dcery.

Po skončení druhé světové války byl Žerotínům konfiskován dle konfiskačního dekretu prezidenta republiky z 21. června 1945 č. 12/45 Sb. zemědělský majetek a majetek nezemědělský dle č. 108/45 Sb. Konfiskace proběhly na základě německé státní příslušnosti majitelů. Gabriela a Helena byly přihlášeny již od roku 1930, nepřihlásily se však samy, zápis provedl Karel Žerotín bez jejich vědomí.

Starší Gabriela odešla s manželem do Rakouska, čímž propadla její polovina zkonfiskovaného bludovského zboží státu. Na druhou část vnesl, po politických změnách v roce 1989, restituční nárok syn Heleny Ing. Karel Mornstein, společně se synem svého bratrance. Tomuto nároku bylo vyhověno a tak od roku 1999 je bludovský zámek opět sídlem potomka slavného moravského rodu pánů a hrabat ze Žerotína.

Jiří Lapáček

Okresní archiv Henčlov